

Келісілді

«Ақмола облысы білім басқармасының
Көкшетау қаласы бойынша
білім бөлімінің жанындағы
Көкшетау қаласының
«Қуаныш» бөбекжайы» МКҚК
әдіскері Г.Б.Молдағалиева

Бекітемін

«Ақмола облысы білім басқармасының
Көкшетау қаласы бойынша
білім бөлімінің жанындағы
Көкшетау қаласының
«Қуаныш» бөбекжайы» МКҚК
менгерушісі Б.Н.Омарова

2022-2023 оқу жылына арналған

**№7 «Аққу» мектепалды даярлық тобының «Әріптер әлемі» атты
вариативтік компонентінің перспективтік жылдық жоспары**

**«Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша
білім бөлімі» ММ**

**Бағдарлама
Вариативтік компонент
«Әріптер әлемі»
Оқуға дайындық**

2022ж.

Құрастырушылар: Бекбасарова А.Х. әдіскер «Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы бойынша білім бөлімінің жанындағы Көкшетау қаласының «Арман» бөбекжайы»

«АБВГДейка» вариативтік бағдарламасы оқуға үйретуге, фонематикалық естуді дамытуға, сөздерді дыбыстық талдауды меңгеруге, сөздің буын құрылымымен, сөздік екпінмен, сөйлеммен және т. б. танысуға бағытталған, бұл балаларды оқуға және сауаттылыққа оқыту саласында мектепке дайындау тұрғысынан әлеуметтік тапсырысты орындауға мүмкіндік береді. Қосымша білім беру бағдарламасының мақсаты-балалардың дыбыс-әріптік жүйеде бағдарлай білуін дамыту және осы негізде оқуға деген қызығушылығы мен қабілеттерін дамыту.

Енгізу ұсынылды және қаралды: Көкшетау қаласының мектепке дейінгі ұйымдар әдіскерлерінің тамыз конференциясының қалалық панельдік сессиясында 18.08.2021 ж. №1 хаттама

Түсіндірме жазба

Оқуды үйрену - ең қызықты, бірақ қиын және жауапты үрдіс. Егер балалар дұрыс, еркін, мәнерлеп оқымаса, олар сауатты жазуды меңгере алмайды, есеп шығаруды үйренбейді. Балаларды оқуға үйрету - оларды мәтінмен өз бетінше жұмыс жасауға дайындау, оқуға деген сүйіспеншілікті ояту. Демек, оқу дағдыларын меңгеру балалардың жалпы дамуының құралы да, шарттарының бірі болып табылады. Оқу өте қиын, себебі оған ойлау, сөйлеу, қабылдау, есте сақтау, қиял, есту және дыбыстық анализаторлар жатады.

Психологтардың пайымдауынша, балаға 7-8 жастан гөрі 5-6 жасында оқуды үйрену жеңілрек болады, мұны бес жасар баланың сөйлеуді жақсы меңгергенімен түсіндіреді, бірақ сөздер мен дыбыстар әлі де оған қызықты, ол ерікті түрде олармен тәжірибе жасайды, тұтас сөздерді оңай есте сақтайды, содан кейін олардағы әріптерді ажырата бастайды, ал ересек адам өзінің қызығушылығына оқу дағдысын меңгеруге қажетті бағыт бере алады. Ересек кезде сөздер мен дыбыстар балаға таныс нәрсеге айналады және оның тәжірибелік қызығушылығы жоғалады. Мектеп жасына дейінгі баланың интеллектуалды дамуы оның ойын әрекеті процесінде ең табысты болады

Оқуды үйрену - баланың сәтті ерте дамуының негізгі шарттарының бірі екені сөзсіз.

Оқуды тиімді үйрену балалардың танымдық қабілеттерінің дамуына тікелей байланысты. 5-6 жасында балалар айналасындағы заттардың қасиеттерін талдай алады. Дәл осы жаста балалар әріптерге қызығушылық танытады, сондықтан дәл осы кезде оқуды үйретуге дайындықты бастау қажет. Мектеп жасына дейінгі балаларды оқуға үйретуге дайындық оқу дағдыларын дамытуға ықпал ететін ойындарды қамтуы керек. Олар есте сақтауды, зейінді, ойлауды және ұсақ моториканы дамытуға бағытталған. Ерте жас кезінен оқуды бастаған баланың оқымайтын құрбыларынан артықшылығы бар:

- оқу оқығанда, бүлдіршін ауызекі сөйлеуін дамытады, өйткені оқу - сөйлеудің бір түрі (жазбаша);
- жаңа сөздерді оқу мен есте сақтау арқылы баланың ойы дамиды, сөздік қоры артады;
- оқу барысы кезінде баланың дұрыс сөйлем құруы, есте сақтауына көмектеседі, ал өзі байланыстырып сөйлеуді дұрыс құра бастайды;
- бір сөзді қайталап оқуда, бала оның құрылымын көзбен есте сақтайды, содан кейін бұл оған болашақта дұрыс жазуға көмектеседі;
- оқу - бұл ақпарат алудың жаңа түрі, сондықтан бүлдіршінөзін қызықтыратын ақпаратты өз бетінше біле алады.

Күрстың мазмұны (Содержание курса)

Таңдалған тапсырмалар балаларды оқуға және жазуға үйретуден туындайды: дыбыс - әріп, оқу –жазу. Фонематикалық процестерді дамыту үшін дыбыстың болуын оқшаулау мен анықтау қабілетін қалыптастыратын, зерттелетін дыбысы бар сөздерді құрайтын, сөздерге дыбыстық талдауды саналы түрде жүргізетін, зейінді, бақылауды белсендіретін ойындар қолданылады («Кім мұқият?», «Кім көп?», «Қоңырау шалу» және т.б.).

Сонымен қатар, дыбыстарды үйренуде жұмбақтарда қолданылады. Олар баланың ойлауы мен сөйлеуін белсендіреді, зейін мен есте сақтауын, қызығушылығын дамытады.

Жаңылпаштар балаларға фонематикалық естуді дамытуға, сөздегі әр дыбысты дұрыс айту қаншалықты маңызды екенін түсінуге көмектеседі. Жаңылпаштар алдымен баяу және жылдам айтылады, содан кейін ақырын және тез, сыбырлап айтылады. Жаңылпаштар, санамақтар, көңілді тақпақтарды қолдана отырып, педагог балалардың дыбыстарды дұрыс айтуын бекітеді, дикцияны өңдейді, дауыс аппаратының дамуына, сөйлеу қарқынына ықпал етеді.

Балаларға әріпті жақсы есте сақтау үшін тапсырмалар ұсынылады: неге ұқсайтынын қиялдау, оны таяқшалардан құрастыру, әріптерді қораптан табу, содан кейін тақтадағы араласқан әріптерден табу.

Балалармен жұмыстың негізгі формалары: ертегілер бойынша дыбыстар мен әріптерге саяхат ойындары; сөздік дидактикалық ойындар: «Сөздегі бірінші дыбысты тап», «Белгілі бір дыбысқа сөзді ата», «Белгілі бір дыбысқа сөзді ата», «Анам дүкенге барды», «Әріп неге ұқсайды»; магниттік алфавиті бар ойындар: «Ғажайып дорба», «Қандай әріп жоғалды», «Магниттік әріптерден әріптерді құрау» және т.б.

Жылдың соңына қарай балалар 2-3 сөзден тұратын сөйлемдерді толық оқи алады. Саяхат ойындарына сөйлеу мазмұнына бай әр түрлі танымдық материалдар кіреді.

Саяхат ойындарының сценарийлері балалар өлең оқитын, сөз тіркестерін айтатын, ән айтатын, ойын ойнайтындай етіп құрастырылған.

Балалар шаршамайды, өйткені белсенділік әр түрлі, жарқын бейнелер қызығушылықты оятады.

Сауат ашу баладан үлкен психикалық және физикалық жүктемені талап етеді. Сондықтан әр ұйымдастырылған оқу қызметі міндетті түрде ойынмен және дыбыстау артикуляциясынан, саусақ жаттығуларынан тұратын шағын гимнастикамен біріктіріледі.

Сонымен қатар көру қабілетінің бұзылмауының, физикалық белсенділіктің алдын алуға арналған 1-2 жаттығулар енгізіледі. Жаттығу, ұйымдастырылған оқу қызметі кезінде балалардың тез шаршамауына (1-2 рет) қатысты жүргізіледі. Осылайша, балалардың тікелей оқу қызметі кезінде қарапайым оқу дағдыларын дамытумен қатар жан-жақты даму жүреді: психикалық даму, шығармашылық және психофизикалық процестердің дамуы.

Өзектілігі (Актуальность)

Мектепке дейінгі жас - бұл баланың сөйлеу тілін белсенді түрде игеруі, сөйлеудің барлық жақтарының қалыптасуы мен дамуы кезеңі. Педагогикалық проблемалардың қазіргі иерархиясында баланың мектепке дайындығы мәселесі бөлектелген, ал олардың бірі – сөйлеу.

Мектепке сөйлеуге дайындық - бұл көптеген компоненттердің өзара байланысы деп түсініледі, олардың негізгісі - дыбыстың айтылуы,

фонематикалық есту, дыбыстық талдау, сөздік құрамы, грамматикалық құрылымы мен сөйлеудің бірізділігі.

Мектепке дейінгі мекеменің міндеті - балаларды бастауыш мектепте ауызша және жазбаша сөйлеуді табысты меңгеруге ықпал ететін сөйлеу қасиеттеріне тәрбиелеу.

Балалардың оқу дағдысын қалыптастыру - барлық кейінгі білім берудің қажетті негізі. Бірақ жыл сайын оқу бұзылыстары бар балалардың саны артып келеді. Олар дыбыстық талдау мен сөз синтезін жүзеге асыруда үлкен қиындықтарға тап болады, әріптерді нашар есте сақтайды және сөздің буындық құрылымын бұрмалайды. Бұл оқу жылдамдығының төмендеуіне және оқуды түсінудің төмендеуіне әкеледі. Жетілмеген визуалды, кеңістіктік және фонематикалық қабылдау оқу мен жазу дағдыларын дамытуды қиындатады.

Бағдарламаның мақсаты: (Цель программы)

Оқуға үйренуге дайындалу үшін топтағы ауызша сөйлеуді меңгеру үрдісінде 5 - 6 жастағы балалардың мектепке сөйлеуге дайындығын қалыптастыру.

Міндеттері: (Задачи)

Сауат ашуға дайындық

- балалардың бастапқы лингвистикалық ойларын қалыптастыру, «сөз», «сөйлем» деген ұғымды, олардың қалай құрылуын, қандай бөліктерден тұратынын түсіну;

- сөздерге дыбыстық және буындық талдау жүргізе білу, екі буынды және үш буынды сөздерді буынға бөлу, буыннан сөз құрастыру.

Сөйлеудің дыбыстық мәдениетіне тәрбиелеу

- Ана тілі дыбыстарының дұрыс айтылуын қалыптастыру және бекіту және оларды әріптік бейнемен байланыстыру; интонацияны, дикцияны, дауыс күшін, сөйлеу қарқынын дамыту.

Сөйлеудің грамматикалық құрылымын қалыптастыру

- зат есімдерге жұрнақтар жалғап атауын қалыптастыру қабілетін дамыту, сөйлемдерді дұрыс құруға үйрету.

Қабылдау, ойлау, сөйлеу процесстерін дамыту

- есту, көру және тактильді анализаторлардың жұмысын жетілдіру, кеңістікте бағдарлай білу.

Бағдарламаны іске асыру шарттары

Ұйымдастырылған оқу қызметін жақсы жарықтандырылған және желдетілетін бөлмеде өткізілуі керек.

Ұйымдастырылған оқу қызметі үшін балалардың өсуіне сәйкес келетін үстелдер мен орындықтар, әріптер жиынтығы бар тақта, демонстрация немесе әр бала үшін жеке алфавиттер, дыбыстық және буын сызғыштары, буындар мен сөздер кестелері, "әріптер" қажет.

Жұмыстың бұл түрі қарапайым оқу дағдыларын оқыту мәселесін едәуір үлкен нәтижемен шешуге мүмкіндік береді, өйткені ол балалардың жеке ерекшеліктерін ескереді, сонымен қатар топтағы әр балаға жүктемені оңтайлы мөлшерлеуге мүмкіндік береді. Тікелей білім беру қызметі 30

минуттан аспайды (СанПин 2.12.7). Курс 5-6 жастағы балаларға, 1 жылдық оқуға арналған. Осы курс бойынша сабақтар аптасына 1 рет, әрқайсысы 30 минуттан өткізіледі

Күтілетін нәтиже:

Тәрбиеленушілер нені білуі және үйренуі керек:

- "дыбыс", "әріп" ұғымдарын ажырату;
  - әліпби;
  - сөзде берілген дыбыстың болуы мен орнын анықтау;
  - сөздің дыбыстық құрамын талдау;
  - сөздегі буын санын, екпінді буынды анықтау;
  - Буындардан сөздерді құрай білу;
  - сөйлем туралы түсінікке ие болу;
  - қарапайым сөздердегі дыбыстардың реттілігін ажырата білу;
  - буындарды оқып, 2-3 сөзден тұратын сөздер мен сөйлемдерді оқу;
  - құрдастарымен және ересектермен өзара ынтымақтасу;
  - тілдің экспрессивті құралдарын қолдана білу;
  - ана тілінің барлық дыбыстарын есту және айту арқылы ажырата білу;
  - белгілі бір дыбысы бар сөздерді атай білу, сөйлемдегі осы дыбысы бар сөздерді табу, сөздегі дыбыстың орнын анықтау.
- Нәтижелерді бақылау әдістері: Оқуды тексеру.

«Әріптер әлемі» вариативтік бөлімі бойынша перспективтік жоспар

P/c	Оқу іс- әрекетінің тақырыптары	Сағат саны	Мерзімі
1.	Сөзбен танысайық	1	07.09.22ж
2.	Сөздер мен дыбыстар	1	14.09.22ж
3.	Буынға бөлейік	1	21.09.22ж
4.	Дыбыс және әріппен танысайық	1	28.09.22ж
5.	Дауыссыз дауысты дыбыстар	1	05.10.22ж
6.	Дауыссыз дыбыстар	1	12.10.22
7.	Дауысыты дыбыстар	1	19.10.22ж
8.	А дыбысы мен әрпі	1	26.10.22ж
9.	Т дыбысы мен әрпі	1	02.11.22ж
10.	П дыбысы мен әрпі	1	09.11.22ж
11.	Н дыбысы мен әрпі	1	16.11.22ж
12.	Ғ дыбысы мен әрпі	1	23.11.22ж
13.	Сөйлем құрастыру	1	30.11.22ж
14.	Суретпен жұмыс жасау	1	07.12.22ж
15.	Р дыбысы мен әрпі	1	14.12.22ж
16.	Л дыбысы мен әрпі	1	21.12.22ж
17.	Буынға бөлу сөздерді	1	28.12.22ж
18.	У дыбысы мен әрпі	1	04.01.23ж
19.	Ш дыбысы мен әрпі	1	11.01.23ж
20.	Й дыбысы мен әрпі	1	18.01.23ж
21.	О дыбысы мен әрпі	1	25.01.23ж
22.	К дыбысы мен әрпі	1	01.02.23ж
23.	Суретпен жұмыс	1	08.02.23ж
24.	Қ дыбысы мен әрпі	1	15.02.23ж
25.	М дыбысы мен әрпі	1	22.02.23ж
26.	Сөйлем құрастыру	1	01.03.23ж
27.	Ы;Ж дыбысы мен әрпі	1	15.03.23ж
28.	Ұ,Ң дыбысы мен әрпі	1	29.03.23ж
29.	Е,І дыбысы мен әрпі	1	05.04.23ж
30.	И,Ә дыбысы мен әрпі	1	12.04.23ж
31.	З,Ө дыбысы мен әрпі	1	19.04.23ж
32.	Сөйлем құрастыру	1	26.04.23ж
33.	Сөйлем оқу	1	03.05.23ж
34.	Сөйлем оқу	1	10.05.23ж
35.	Сөйлем оқу	1	17.05.23ж
36.	Сөйлем оқу	1	24.05.23
Барлығы :		36	

